

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

พรรคพลังประชาชนกับการสืบทอดอำนาจรัฐและความชอบธรรม ในระบอบประชาธิปไตยไทย

Palang Pracharath Party, Power Succession, And Legitimacy
In Thai Democracy

1. พระธัญเทพ จิรวทมน (แดงมี), 2. พระธนาโชค ชยวิโส (สุริวงค์), 3. นรภัทร มโนวงศ์,
4. อัญชลี แสงเพชร*
1. Phra Tunyathep Daengmee, 2. Phra Thanachok Suriwong, 3. Norapat Manowong,
4. Anchalee Seangphet

1., 2., 3., 4. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
1., 2., 3., 4. Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus
Corresponding Author E-Mail: anchalee.sea@mbu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงโครงสร้างระหว่างพรรคพลังประชาชนกับเครือข่ายอำนาจรัฐประหาร และประเมินผลกระทบต่อความชอบธรรมทางการเมืองภายใต้บรรทัดฐานของระบอบประชาธิปไตยไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ ครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่การก่อตั้งพรรคในปี พ.ศ. 2561 จนถึงพลวัตทางการเมืองในปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า พรรคพลังประชาชนเป็นสถาบันทางการเมืองในลักษณะ “พรรคสืบทอดอำนาจแบบลูกผสม” ที่มีบทบาทเชื่อมโยงอำนาจจากระบอบรัฐประหารเข้าสู่ระบบรัฐสภา แม้จะมีความชอบธรรมตามกฎหมาย แต่ยังคงเผชิญข้อถกเถียงด้านความชอบธรรมเชิงจริยธรรม อันเนื่องมาจากโครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อเครือข่ายอำนาจเดิม ขณะเดียวกัน พรรคได้ปรับตัวผ่านการใช้นโยบายสาธารณะและรูปแบบ “อนุรักษนิยมประชานิยม” เพื่อสร้างความชอบธรรมเชิงผลงานและการยอมรับจากประชาชน อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนของความชอบธรรมของพรรคยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการลดช่องว่างระหว่างความถูกต้องตามกฎหมายกับความชอบธรรมเชิงประชาธิปไตยในระยะยาว

คำสำคัญ: 1. พรรคสืบทอดอำนาจ; 2. ความชอบธรรม; 3. ระบอบลูกผสม; 4. อนุรักษนิยมประชานิยม

Abstract

This academic article aimed to analyze the structural linkage between the Palang Pracharath Party and the network of coup-derived power, as well as to evaluate its implications for political legitimacy within the normative framework of Thai democracy. The study employed a qualitative approach based on documentary analysis and secondary data, covering the period from the party's establishment in 2018 to its contemporary political dynamics. The study found

that the Palang Pracharath Party represents a form of “hybrid succession party” that serves as a mechanism for transforming authoritarian power into parliamentary authority. Despite its legality under the constitutional framework, the party continues to face challenges regarding moral and democratic legitimacy, particularly due to structural advantages linked to the former ruling regime. At the same time, the party has strategically adapted by utilizing public policies and a model of “conservative populism” to generate performance-based legitimacy and mass acceptance. Nevertheless, the sustainability of its legitimacy ultimately depends on its ability to bridge the gap between legality and democratic legitimacy in the long term.

Keywords: 1. Succession party; 2. Political legitimacy; 3. Hybrid regime; 4. Conservative populism

บทนำ

ภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 การเมืองไทยเข้าสู่ระยะเปลี่ยนผ่านจากระบอบอำนาจนิยมไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ซึ่งถูกออกแบบในบริบทของการควบคุมโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวมิได้เป็นการฟื้นฟูประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ หากมีลักษณะของ “การทำให้เป็นประชาธิปไตยภายใต้การกำกับ” หรือประชาธิปไตยเชิงฉากหน้า (facade democracy) (McCargo & Alexander, 2019) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของสถาบันประชาธิปไตยภายใต้โครงสร้างอำนาจนำ

ในบริบทดังกล่าว พรรคพลังประชารัฐก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2561 ในฐานะพรรคที่มีความเชื่อมโยงกับ คสช. และถูกอธิบายว่าเป็น “พรรคการเมืองรองรับอำนาจ” ที่มีบทบาทในการสืบทอดอำนาจผ่านกลไกการเลือกตั้ง (Jatusripitak, 2022; Ockey, 2020) ประกอบกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ที่เปิดโอกาสให้วุฒิสภาจากการแต่งตั้งมีส่วนร่วมเลือกนายกรัฐมนตรี (Constitution of the Kingdom of Thailand, 2017) ส่งผลให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคในการแข่งขันทางการเมือง และความแตกต่างระหว่างความถูกต้องตามกฎหมายกับความชอบธรรมทางการเมือง (McCargo & Alexander, 2019; Ockey, 2020)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงโครงสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพรรคพลังประชารัฐกับเครือข่ายอำนาจรัฐประหารในบริบทการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 โดยครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่การก่อตั้งพรรคในปี พ.ศ. 2561 การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และพัฒนาการทางการเมืองต่อเนื่อง โดยมุ่งประเมินผลกระทบต่อความชอบธรรมทางการเมือง และบทบาทของพรรคในฐานะกลไกการสืบทอดอำนาจ (Jatusripitak, 2022, 2024; McCargo & Alexander, 2019) เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์บทบาทของพรรคพลังประชารัฐในฐานะพรรคของระบอบภายใต้กรอบแนวคิดรัฐศาสตร์เปรียบเทียบ โดยพิจารณาทั้งโครงสร้างรัฐธรรมนูญ กลไกทางการเมือง เช่น ระบบอุปถัมภ์และการดึงตัวนักการเมือง (Jatusripitak, 2024; จันจิรา ดิษเจริญ, 2565) ตลอดจนยุทธศาสตร์การสร้างความชอบธรรมผ่านนโยบายสาธารณะ เพื่อชี้ให้เห็นพลวัตของระบอบกึ่งอำนาจนิยมและผลกระทบต่อพัฒนาการประชาธิปไตยไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางรัฐศาสตร์และการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับอำนาจรัฐในระยะยาว

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงโครงสร้างระหว่างพรรคพลังประชาชนกับเครือข่ายอำนาจรัฐประหาร และประเมินผลกระทบต่อความชอบธรรมทางการเมืองภายใต้บรรทัดฐานของระบอบประชาธิปไตยไทย

ขอบเขตการศึกษา

บทความฉบับนี้ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างที่มาของพรรคพลังประชาชนในฐานะพรรคการเมืองรองรับอำนาจ (Pro-junta Party) โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกลไกทางกฎหมาย (รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560) กับการเข้าสู่อำนาจรัฐ รวมถึงการประเมินความชอบธรรมผ่านนโยบายสาธารณะและบทบาทของพรรค ในฐานะพรรครัฐบาลและพรรคการเมืองในสภา ซึ่งครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่การก่อตั้งพรรคในปี พ.ศ. 2561 เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่การเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 จนถึงบทบาทปัจจุบันภายใต้การนำของพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ และการวางยุทธศาสตร์เพื่อการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2569 เพื่อให้เห็นพลวัตของการปรับตัวเชิงอำนาจ

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดหลัก 3 ประการ เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างที่มาของพรรคพลังประชาชน ในฐานะพรรคการเมืองสานต่ออำนาจ ดังนี้

ทฤษฎีสัญญาประชาคมกับปัญหาความยินยอมของปวงชน (Consent of the Governed)

แนวคิดสัญญาประชาคม (social contract) เป็นกรอบพื้นฐานในการอธิบายที่มาของความชอบธรรมทางการเมือง โดยนักปรัชญาการเมืองคลาสสิก เช่น Locke และ Rousseau ต่างเห็นว่า อำนาจรัฐมีความชอบธรรมได้ก็ต่อเมื่อเกิดจาก “ความยินยอมของปวงชน” (consent of the governed) ที่แสดงออกอย่างเสรีผ่านกลไกทางการเมือง (Locke, 1689/1988; Rousseau, 1762/2012) ทั้งนี้ ในระบอบประชาธิปไตยร่วมสมัย การเลือกตั้งถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ความยินยอมดังกล่าวปรากฏในเชิงรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการรัฐศาสตร์สมัยใหม่ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ความยินยอมทางการเมืองมิได้เกิดขึ้นในสุญญากาศ หากแต่ถูกกำหนดและจำกัดโดยเงื่อนไขเชิงโครงสร้างและสถาบัน (Dahl, 1971) โดยเฉพาะในบริบทของรัฐที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากระบอบอำนาจนิยม ซึ่งอาจมีการควบคุมกติกา กระบวนการ และทรัพยากรทางการเมือง ส่งผลให้ความยินยอมที่ปรากฏผ่านการเลือกตั้งมีลักษณะเป็นเพียงความยินยอมภายใต้ข้อจำกัด (constrained consent) มากกว่าความยินยอมโดยเสรีอย่างแท้จริง (Schedler, 2002)

ในกรณีของประเทศไทยภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ถูกวิเคราะห์ว่าเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ไม่เอื้อต่อการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม โดยเฉพาะบทบาทของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และกลไกของรัฐที่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับของ คสช. (McCargo & Alexander, 2019; Ockey, 2020) ส่งผลให้เกิดข้อถกเถียงว่า ความยินยอมของประชาชนที่นำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลนั้น เป็นผลจากการตัดสินใจอย่างเสรี หรือเป็นผลของโครงสร้างอำนาจที่จำกัดทางเลือกของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ดังนั้น การวิเคราะห์พรรคพลังประชาชนในกรอบทฤษฎีสัญญาประชาคมจึงมิได้มุ่งเพียงพิจารณาผลการเลือกตั้ง หากแต่ต้องตรวจสอบเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่กำหนดลักษณะของความยินยอมดังกล่าว ว่ามีระดับของความเป็นอิสระเพียงใด และความยินยอมนั้นสามารถถือเป็นฐานของความชอบธรรมทางการเมืองได้มากน้อยเพียงใด

หลักนิติธรรมกับความชอบธรรมของกติกาทางการเมือง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

หลักนิติธรรม (rule of law) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นว่าการใช้อำนาจรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่เป็นธรรม โปร่งใส และใช้บังคับอย่างเสมอภาคต่อทุกฝ่าย (Raz, 1979) ในเชิงอุดมคติ กติกาทางการเมือง เช่น กฎหมายเลือกตั้ง และรัฐธรรมนูญ ควรทำหน้าที่เป็น สนามแข่งขันที่เท่าเทียม (level playing field) ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกพรรคการเมืองสามารถแข่งขันเพื่อเข้าสู่อำนาจได้อย่างเป็นธรรม

ในบริบทของรัฐกึ่งประชาธิปไตยหรือรัฐในช่วงเปลี่ยนผ่าน กฎหมายอาจถูกใช้ในลักษณะของเครื่องมือทางการเมือง (instrumentalization of law) เพื่อสร้างความได้เปรียบให้กับกลุ่มอำนาจเดิม (Ginsburg & Moustafa, 2008) ซึ่งนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “นิติรัฐเชิงอำนาจนิยม” (authoritarian legality) กล่าวคือ แม้การใช้อำนาจจะดำเนินไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่กฎหมายดังกล่าวกลับถูกออกแบบมาเพื่อรักษาโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

สอดคล้องกับกรณีของประเทศไทย งานศึกษาทางวิชาการได้ชี้ให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และกติกาการเลือกตั้งบางประการ เช่น บทบาทของวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง และระบบคำนวณ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ มีส่วนทำให้การแข่งขันทางการเมืองขาดความสมดุล (McCargo & Alexander, 2019) และเอื้อประโยชน์ต่อพรรคที่มีความเชื่อมโยงกับรัฐ (Jatusripitak, 2022)

ดังนั้น การขึ้นสู่อำนาจของพรรคพลังประชารัฐจึงก่อให้เกิดคำถามเชิงนิติรัฐว่า แม้จะเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย แต่กติกานั้นมีความเป็นธรรมเพียงใด และสามารถสร้างความชอบธรรมในเชิงประชาธิปไตยได้หรือไม่ ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง “rule by law” กับ “rule of law” ซึ่งเป็นมิติสำคัญในการประเมินคุณภาพของระบอบการเมืองไทยร่วมสมัย

ทฤษฎีระบอบลูกผสมกับบทบาทของพรรคการเมืองในช่วงเปลี่ยนผ่าน

ทฤษฎีระบอบลูกผสม (hybrid regime theory) อธิบายถึงระบบการเมืองที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างองค์ประกอบของประชาธิปไตยและอำนาจนิยม แม้จะมีการเลือกตั้งและสถาบันทางประชาธิปไตย แต่กระบวนการดังกล่าวถูกควบคุมหรือบิดเบือนโดยชนชั้นนำทางอำนาจ (Levitsky & Way, 2010) หนึ่งในกลไกสำคัญของระบอบลักษณะนี้คือ “พรรคการเมืองของระบอบ” (regime party) ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงอำนาจรัฐกับเวทีการเลือกตั้ง

ระบอบอำนาจนิยมในช่วงเปลี่ยนผ่านมักสร้างพรรคการเมืองขึ้นเพื่อ “แปลงอำนาจ” (conversion of power) จากการควบคุมแบบไม่เป็นทางการไปสู่ความชอบธรรมเชิงสถาบันผ่านการเลือกตั้ง (Geddes, Wright, & Frantz, 2018) โดยพรรคดังกล่าวมักใช้กลยุทธ์ เช่น การสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ การควบคุมทรัพยากรของรัฐ และการออกแบบกติกาทางการเมืองเพื่อคงไว้ซึ่งความได้เปรียบ

ในกรณีของพรรคพลังประชารัฐ งานศึกษาของ Jatusripitak (2024) ชี้ให้เห็นว่าพรรคดังกล่าวเป็นตัวอย่างของพรรคในระบอบลูกผสมที่อาศัยทั้งกลไกการเลือกตั้งและทรัพยากรของรัฐในการสร้างความยั่งยืนของอำนาจ ขณะเดียวกันยังใช้การดึงตัวนักการเมืองและเครือข่ายอุปถัมภ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายฐานสนับสนุน

ดังนั้น บทบาทของพรรคพลังประชารัฐจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการเป็นผู้แข่งขันทางการเมือง หากแต่ทำหน้าที่เป็นกลไกการสืบทอดอำนาจ (vehicle of power continuation) ที่ช่วยให้ระบอบอำนาจนิยมสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ภายใต้กรอบของประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งได้ (Jatusripitak, 2022) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของระบอบลูกผสมที่ใช้กระบวนการประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความชอบธรรมของโครงสร้างอำนาจเดิม

กรอบแนวคิดในการศึกษา: เส้นทางสู่ความชอบธรรมทางการเมือง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

หมายเหตุ: สร้างโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Google, 2026) โดยประมวลผลจากชุดข้อมูลดิบของคณะผู้ศึกษา https://notebooklm.google.com/notebook/23f96c9d-f899-4a9b-b37a-02185cce1a3f?utm_source=gemini_notebook&utm_medium=referral

ผลการศึกษา

จากการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ สามารถจำแนกผลการศึกษาออกเป็น 3 ตัวแปรหลัก ดังนี้

ตัวแปรด้านที่มาและโครงสร้างอำนาจ (Structural Origin)

ผลการศึกษาพบว่า พรรคพลังประชารัฐมีลักษณะเป็นสถาบันทางการเมืองที่ก่อรูปขึ้นภายใต้บริบทของระบอบเปลี่ยนผ่าน โดยมีความเชื่อมโยงเชิงโครงสร้างกับเครือข่ายอำนาจรัฐประหารอย่างชัดเจน ดังนี้

ประการแรก ในมิติของความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย พรรคพลังประชารัฐถูกจัดตั้งขึ้นในฐานะ “พรรคการเมืองรองรับอำนาจ” (pro-junta party) เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมต่อระหว่างคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กับระบบการเลือกตั้ง โดยมีบุคลากรหลักที่มีบทบาทในรัฐบาล คสช. เข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรค ซึ่งสะท้อนถึงกระบวนการแปลงทุนทางอำนาจของระบอบทหารไปสู่ความชอบธรรมในระบบรัฐสภา

ประการที่สอง ในมิติของโครงสร้างทางกฎหมาย รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเงื่อนไขของการแข่งขันทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทของวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งในการร่วมเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งส่งผลให้พรรคที่มีความเชื่อมโยงกับ คสช. มีความได้เปรียบเชิงโครงสร้างในการเข้าสู่อำนาจ

ประการที่สาม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นการ “แปรสภาพอำนาจ” (power transformation) จากระบอบทหารสู่ระบอบการเมืองแบบเลือกตั้ง ซึ่งมีได้เป็นการเริ่มต้นใหม่ของประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ แต่เป็นการปรับตัวของอำนาจเดิมให้อยู่ในรูปแบบที่สอดคล้องกับกลไกประชาธิปไตยเชิงสถาบัน ทั้งนี้ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด “ประชาธิปไตยเชิงฉาบฉวย” ที่ยังคงรักษาอำนาจของชนชั้นนำไว้ผ่านการเลือกตั้ง

ตัวแปรด้านนโยบายสาธารณะและการสร้างความยอมรับ (Public Policy & Consent)

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ผลการศึกษาพบว่า พรรคพลังประชารัฐมีการใช้นโยบายสาธารณะเป็นกลไกสำคัญในการแปรสภาพอำนาจเชิงโครงสร้างไปสู่ความยอมรับในระดับมวลชน ดังนี้

ประการแรก พรรคใช้นโยบายสวัสดิการ เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และมาตรการลดภาระค่าครองชีพ เป็นเครื่องมือในการสร้างฐานสนับสนุนในกลุ่มประชาชนระดับล่างและกลุ่มเปราะบาง ซึ่งสะท้อนลักษณะของการเมืองแบบอุปถัมภ์ (patronage politics) ที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐกับประชาชน

ประการที่สอง นโยบายของพรรคมีพลวัตการปรับตัวอย่างต่อเนื่องตามบริบททางการเมือง โดยพัฒนาจากนโยบายแก้ปัญหาลูกท้อไปสู่การจัดทำกรอบนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ เช่น การกำหนด “เสาหลัก” และนโยบายเรือธงในการเลือกตั้ง ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามสร้างภาพลักษณ์ของพรรคในฐานะพรรคการเมืองปกติ (normal political party) ในระบบประชาธิปไตย

ประการที่สาม นโยบายดังกล่าวมีบทบาทในการสร้างความชอบธรรมเชิงผลงาน โดยเน้นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน อย่างไรก็ตาม ความชอบธรรมในมิตินี้ยังคงดำรงอยู่ควบคู่กับข้อถกเถียงเกี่ยวกับที่มาของอำนาจ

ตัวแปรด้านจริยธรรมทางการเมืองและความรับผิดชอบ (Political Ethics & Accountability)

ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง “ความถูกต้องตามกฎหมาย” (legality) กับ “ความชอบธรรมเชิงบรรทัดฐานประชาธิปไตย” (normative democratic legitimacy) มิได้เป็นเพียงความขัดแย้งเท่านั้น หากยังถูกนำมาใช้เป็น **ทรัพยากรทางการเมือง (political resource)** โดยพรรคพลังประชารัฐใช้ในการสร้างและธำรงอำนาจ ดังนี้

ประการแรก พรรคพลังประชารัฐได้อาศัย “ความชอบธรรมตามกฎหมาย” เป็นฐานหลักในการสร้างความชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจ โดยยึดโยงกับกระบวนการเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และกลไกรัฐสภาที่เป็นทางการ แม้โครงสร้างดังกล่าวจะถูกวิพากษ์ว่าเอื้อประโยชน์ต่อเครือข่ายอำนาจเดิม แต่พรรคสามารถใช้ข้อเท็จจริงเชิงกฎหมายนี้เป็นเกราะคุ้มกันทางความชอบธรรม เพื่อลดแรงกดดันจากการตรวจสอบเชิงจริยธรรมและการเมืองได้

ประการที่สอง พรรคพลังประชารัฐได้ใช้ความกำกวมระหว่าง legality และ legitimacy เป็น “พื้นที่เชิงยุทธศาสตร์” (strategic ambiguity) ในการอธิบายบทบาทของตน กล่าวคือ ในขณะที่ฝ่ายวิพากษ์เน้นคำถามด้านจริยธรรมและความเท่าเทียม พรรคกลับเลือกเน้นวาทกรรมเรื่อง “เสถียรภาพทางการเมือง” “ความต่อเนื่องของนโยบาย” และ “การดำเนินการตามกฎหมาย” เพื่อปรับกรอบการถกเถียงจากมิติคุณค่าทางประชาธิปไตยไปสู่มิติของประสิทธิภาพการบริหารรัฐ กลยุทธ์ดังกล่าวช่วยให้พรรคสามารถเปลี่ยนสนามความชอบธรรม จากการถูกตัดสินด้วยมาตรฐานประชาธิปไตยเชิงอุดมคติ ไปสู่การประเมินผลในเชิงผลงานและความมั่นคงของรัฐ ซึ่งเป็นกรอบที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ถืออำนาจ

ประการที่สาม พรรคพลังประชารัฐยังใช้การผสมผสานระหว่าง “ความชอบธรรมเชิงกฎหมาย” และ “ความชอบธรรมเชิงผลงาน” เพื่อสร้างการยอมรับในระดับมวลชน กล่าวคือ แม้ที่มาของอำนาจจะถูกตั้งคำถาม แต่การดำเนินนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะนโยบายสวัสดิการ สามารถช่วยลดแรงต้านทางการเมืองและสร้างความยินยอมในเชิงปฏิบัติจากประชาชนบางกลุ่มได้

อภิปรายผลการศึกษา

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาค้นคว้า สามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นสำคัญเชิงวิชาการได้ดังนี้

ความตึงเครียดระหว่าง “ความถูกต้องตามกฎหมาย” กับ “ความชอบธรรมเชิงจริยธรรม” ความตึงเครียดระหว่าง “ความถูกต้องตามกฎหมาย” (legality) กับ “ความชอบธรรมเชิงจริยธรรม” (moral legitimacy) ในบริบทการเมืองไทยร่วมสมัย โดยเฉพาะกรณีของพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งแม้จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองภายใต้กรอบกฎหมายอย่างครบถ้วน ทั้งการจัดตั้งพรรค การเลือกตั้ง และการจัดตั้งรัฐบาล แต่เมื่อพิจารณาในระดับโครงสร้าง กลับพบว่ากติกาทางการเมืองที่รองรับกระบวนการดังกล่าวมีลักษณะไม่เป็นกลางตั้งแต่ต้น โดยเฉพาะผลการวิเคราะห์ด้านที่มาเชิงโครงสร้างของอำนาจสะท้อนว่า รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้ออกแบบบทบาทของสถาบันทางการเมืองบางประการ เช่น วุฒิสภาที่มาจากกาแต่งตั้ง ให้มีอำนาจร่วมในการเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ทางการเมืองในระบบรัฐสภา ส่งผลให้ความถูกต้องตามกฎหมายในเชิงกระบวนการมิได้สอดคล้องกับความเป็นธรรมในเชิงเนื้อหาของระบอบประชาธิปไตย ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด “rule by law” ที่เสนอว่ากฎหมายอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อรักษาและจัดสรรอำนาจ มากกว่าการคุ้มครองความยุติธรรม (Ginsburg & Moustafa, 2008) กล่าวคือ แม้กระบวนการจะเป็นไปตามกฎหมาย แต่กฎหมายอาจถูกออกแบบเพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงโครงสร้าง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Schedler (2002) ที่ชี้ว่าในระบอบกึ่งประชาธิปไตย การแข่งขันทางการเมืองอาจถูกกำกับผ่านกลไกทางสถาบัน ทำให้กระบวนการประชาธิปไตยแฝงด้วยข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง **ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า** ถึงแม้ว่าพรรคพลังประชารัฐจะเข้าสู่อำนาจอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความคลางแคลงใจของสาธารณชนต่อความชอบธรรมของอำนาจรัฐ และสะท้อนช่องว่างสำคัญระหว่าง “ความชอบด้วยกฎหมาย” กับ “ความชอบธรรมทางการเมือง” ในบริบทประชาธิปไตยไทย

การปรับตัวของระบอบลูกผสมผ่านนโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกเชื่อมโยงระหว่างที่มาเชิงโครงสร้างของอำนาจกับการยอมรับจากประชาชน โดยเฉพาะนโยบายสวัสดิการและนโยบายประชารัฐซึ่งถูกใช้เพื่อสร้างการรับรู้ถึงประสิทธิภาพและความใกล้ชิดกับประชาชน อันเป็นการเสริมสร้าง ความชอบธรรมเชิงผลลัพธ์ ในบริบทนี้ นโยบายมิได้ทำหน้าที่เพียงตอบสนองต่อปัญหาสาธารณะเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการลดแรงต้านและเพิ่มระดับการยอมรับต่ออำนาจรัฐ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Scharpf (1999) ที่เสนอว่า ความชอบธรรมทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้จากทั้ง “กระบวนการ” และ “ผลลัพธ์” โดยในกรณีที่กระบวนการเข้าสู่อำนาจถูกตั้งคำถาม รัฐอาจหันไปเน้นการสร้าง ความชอบธรรมผ่านผลลัพธ์ของนโยบายแทน ขณะเดียวกัน บทบาทของนโยบายในลักษณะดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรรัฐและระบบอุปถัมภ์เพื่อสร้างฐานสนับสนุนทางการเมือง ซึ่งมักปรากฏในบริบทของระบอบที่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง (Geddes et al., 2018) **ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า** นโยบายถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนอำนาจเชิงโครงสร้างให้เป็นการยอมรับในระดับมวลชน ถึงแม้ว่านโยบายจะสามารถเพิ่มระดับการยอมรับได้ในระยะสั้น แต่ความชอบธรรมที่เกิดขึ้นอาจมีข้อจำกัด หากไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของกระบวนการที่เป็นธรรมและโปร่งใส ซึ่งอาจทำให้ความชอบธรรมดังกล่าวมีความเปราะบางในระยะยาว

พลวัตของความรับผิดชอบและวิกฤตความเชื่อมั่นทางการเมือง ลักษณะของระบอบการเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับ “ระบอบลูกผสม” (hybrid regime) กล่าวคือ เป็นระบบที่ผสมผสานระหว่างกลไกประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง กับโครงสร้างอำนาจที่ยังคงถูกควบคุมโดยชนชั้นนำ ภายใต้บริบทนี้ พรรคพลังประชารัฐมีบทบาทในฐานะกลไกการสืบทอดอำนาจ ที่เชื่อมโยงอำนาจจากรัฐประหารเข้าสู่

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ระบบการเลือกตั้ง โดยใช้ทั้งกติกาทางสถาบันและนโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือ ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Levitsky และ Way (2010) ที่อธิบายว่า ระบอบลูกผสมมักรักษาภาพลักษณ์ของ ประชาธิปไตยผ่านสถาบันอย่างเป็นทางการ แต่ในทางปฏิบัติกลับมีการควบคุมหรือบิดเบือนการแข่งขันทาง การเมือง นอกจากนี้ ข้อค้นพบยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Schedler (2002) ที่ชี้ว่า ระบอบลักษณะนี้มักมี การจัดการการแข่งขัน (managed competition) ซึ่งทำให้กระบวนการเลือกตั้งยังคงอยู่ แต่ขาดความเป็น ธรรมในเชิงโครงสร้าง ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดด้านจริยธรรมทางการเมือง โดยเฉพาะในประเด็นความเสมอภาค และความโปร่งใส **ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า** ระบอบลูกผสมจะสามารถสร้างเสถียรภาพทางการเมืองในระยะ สั้น และสร้างความชอบธรรมในเชิงรูปแบบผ่านการเลือกตั้ง แต่กลับมีข้อจำกัดเชิงจริยธรรมที่สำคัญ กล่าวคือ ความชอบธรรมที่เกิดขึ้นอาจไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในเชิงคุณค่า เช่น ความเป็นธรรมในการ แข่งขันและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของความชอบธรรมในระยะยาว

โดยสรุป พรรคพลังประชารัฐสะท้อนความเป็นประชาธิปไตยแบบเปลี่ยนผ่าน ที่มีความตึงเครียด ระหว่างความถูกต้องตามกฎหมายกับความชอบธรรมเชิงจริยธรรม กล่าวคือ แม้การเข้าสู่อำนาจจะเป็นไปตาม รัฐธรรมนูญ แต่โครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อเครือข่ายอำนาจเดิมได้ลดทอนความเชื่อมั่นของ สาธารณชน พรรคจึงปรับตัวโดยใช้นโยบายสาธารณะเพื่อสร้างความชอบธรรมเชิงผลงานและความยอมรับจาก ประชาชน อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงกับโครงสร้างอำนาจเดิมยังคงก่อให้เกิดข้อกังขาในด้านความเป็น ตัวแทนและความรับผิดชอบทางการเมือง ดังนั้น ความยั่งยืนของความชอบธรรมของพรรคจึงขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการลดช่องว่างระหว่าง “legality” กับ “legitimacy” ผ่านการสร้างการแข่งขันทางการเมือง ที่เป็นธรรมและการยกระดับความรับผิดชอบต่อสาธารณะอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

3 องค์ความรู้ใหม่: พลวัตการปรับตัวของพรรคการเมืองไทยร่วมสมัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

หมายเหตุ: สร้างโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Google, 2026) โดยประมวลผลจากชุดข้อมูลดิบของคณะผู้ศึกษา https://notebooklm.google.com/notebook/23f96c9d-f899-4a9b-b37a-02185cce1a3f?utm_source=gemini_notebook&utm_medium=referral

การศึกษานี้ นำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับพลวัตของพรรคการเมืองไทยร่วมสมัยใน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 พลวัตของพรรคสืบทอดอำนาจแบบลูกผสม (Hybrid Succession Model)

พรรคสืบทอดอำนาจในบริบทไทยมิได้พึ่งพาอำนาจทหารเพียงอย่างเดียว แต่มีการปรับตัวเชิงสถาบัน โดยเข้าสู่ระบบการเลือกตั้งเพื่อสร้างความชอบธรรมผ่านกระบวนการประชาธิปไตย ส่งผลให้พรรคเปลี่ยนสถานะจากกลไกของรัฐประหารไปสู่พรรคการเมืองมวลชนที่ดำรงอยู่ในระบบรัฐสภา

ประเด็นที่ 2 การสังเคราะห์อนุรักษนิยมประชานิยม (Conservative Populism) เกิดการผสมผสานระหว่างแนวคิดอนุรักษนิยม (ความมั่นคงและเสถียรภาพ) กับเครื่องมือประชานิยม (นโยบายสวัสดิการและการกระจายทรัพยากร) ซึ่งสะท้อนว่านโยบายประชานิยมสามารถถูกใช้โดยพรรคที่มีใจเสรีนิยม เพื่อสร้างความยอมรับและลดแรงต้านในช่วงเปลี่ยนผ่านทางการเมือง

ประเด็นที่ 3 นโยบายสวัสดิการในฐานะฐานของความชอบธรรมเชิงผลงาน (Performance-based Legitimacy) พรรคใช้ผลงานเชิงนโยบายเป็นกลไกสร้างความชอบธรรม โดยเปี่ยมจุดสนใจจากที่มาของอำนาจไปสู่ผลลัพธ์ของการบริหารรัฐ อันเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการรักษาความเชื่อมั่นท่ามกลางข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง

สรุป

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

บทความวิชาการเรื่อง “พรรคพลังประชารัฐกับการสืบทอดอำนาจรัฐและความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตยไทย” ชี้ให้เห็นว่าพรรคพลังประชารัฐมิได้เป็นเพียงพรรคการเมืองทั่วไปในระบบเลือกตั้ง หากแต่เป็น “สถาบันทางการเมืองในช่วงเปลี่ยนผ่าน” ที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงอำนาจจากระบอบรัฐประหารเข้าสู่ระบบรัฐสภาภายใต้กติกาทางกฎหมาย โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แม้พรรคจะมีความชอบธรรมในเชิงกฎหมาย (legality) แต่โครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อเครือข่ายอำนาจเดิม รวมถึงความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้นำรัฐประหาร ยังคงก่อให้เกิดข้อถกเถียงในมิติของความชอบธรรมเชิงจริยธรรม (moral legitimacy) โดยเฉพาะในประเด็นความเป็นธรรมของการแข่งขันทางการเมืองและความเป็นตัวแทนของประชาชน ขณะเดียวกัน พรรคพลังประชารัฐได้ปรับตัวผ่านการใช้นโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือสร้างความยอมรับ โดยพัฒนาแนวทางที่สอดคล้องกับ “อนุรักษนิยมประชานิยม” และมุ่งสร้างความชอบธรรมเชิงผลงาน (performance-based legitimacy) เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจจากที่มาของอำนาจไปสู่ผลลัพธ์ของการบริหารรัฐ อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์ดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดในการสร้างความชอบธรรมอย่างยั่งยืน หากไม่สามารถลดข้อครหาเชิงโครงสร้างได้ ท้ายที่สุด ความท้าทายสำคัญของพรรคพลังประชารัฐ โดยเฉพาะในบริบทของการเลือกตั้งในอนาคต อยู่ที่ความสามารถในการก้าวข้ามสถานะ “พรรคสืบทอดอำนาจ” ไปสู่การเป็นสถาบันการเมืองที่มีความเป็นอิสระ โปร่งใส และมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะอย่างแท้จริง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความยั่งยืนของพรรคมิได้ขึ้นอยู่กับชัยชนะทางการเมืองเลือกตั้ง หากแต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการลดช่องว่างระหว่าง “ความถูกต้องตามกฎหมาย” กับ “ความชอบธรรมเชิงประชาธิปไตย” อันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยไทยในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาพบว่า ความชอบธรรมทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐไม่ได้ขึ้นอยู่กับความถูกต้องตามกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่ได้รับผลกระทบจากโครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อเครือข่ายอำนาจเดิม และการรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับความเป็นธรรมของการแข่งขันทางการเมือง

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

1) ควรปรับปรุงกติกาทางการเมืองและกลไกตามรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นกลางและโปร่งใสมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่อำนาจรัฐสภา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการแข่งขันทางการเมือง

2) ส่งเสริมระบบพรรคการเมืองให้มีความเป็นอิสระจากเครือข่ายอำนาจนอกระบบ และยกระดับมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

3) สนับสนุนการออกแบบนโยบายสาธารณะที่มุ่งแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในระยะยาว มากกว่าการใช้มาตรการเชิงประชานิยมระยะสั้น เพื่อสร้างความชอบธรรมที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การศึกษารุ่นนี้ได้ข้อค้นพบสำคัญ คือ การอธิบายพรรคพลังประชารัฐในฐานะพรรคสืบทอดอำนาจแบบลูกผสม ซึ่งใช้ทั้งโครงสร้างทางการเมืองและนโยบายสาธารณะเป็นกลไกในการสร้างความชอบธรรม โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาพรรคการเมืองในบริบทของระบอบเปลี่ยนผ่านในประเทศอื่น ๆ ที่มี

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างอำนาจ นโยบาย
สาธารณะ และการรับรู้ของประชาชนในเชิงเปรียบเทียบมากยิ่งขึ้น

สำหรับประเด็นเพื่อพัฒนาเป็นการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาประเด็นเกี่ยวกับ

- 1) การเปรียบเทียบพรรคสืบทอดอำนาจในประเทศที่มีระบอบลูกผสม
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างความชอบธรรมเชิงผลงานกับความยั่งยืนทางการเมืองในระยะยาว
- 3) การรับรู้ของประชาชนต่อความเป็นธรรมของระบบการเมืองผ่านวิธีวิจัยเชิงปริมาณหรือแบบผสมผสาน

เอกสารอ้างอิง

จันจิรา ดิษเจริญ. (2565). *พรรคพลังประชารัฐและการเมืองของการตั้งเข้ามาเป็นพวก*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Atusripitak, N. (2024). The rise and fall of the Palang Pracharath Party in Thailand: The
problems of patronage-oriented authoritarian party building. *Contemporary
Southeast Asia*, 46(3), 357–385.

Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017).

Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy: Participation and opposition*. Yale University Press.

Geddes, B., Wright, J., & Frantz, E. (2018). *How dictatorships work: Power, personalization,
and collapse*. Cambridge University Press.

Gerring, J., Thacker, S. C., & Alfaro, R. (2012). Democracy and human development. *The
Journal of Politics*, 74(1), 1–17.

Ginsburg, T., & Moustafa, T. (2008). *Rule by law: The politics of courts in authoritarian
regimes*. Cambridge University Press.

Jatusripitak, N. (2022). *The authoritarian electoral blueprint of Thailand's Palang Pracharath
Party*. ISEAS – Yusof Ishak Institute.

Jatusripitak, N. (2024). The rise and fall of the Palang Pracharath Party in Thailand: The
problems of patronage-oriented authoritarian party building. *Contemporary
Southeast Asia*, 46(3), 357–385.

Levitsky, S., & Way, L. A. (2010). *Competitive authoritarianism: Hybrid regimes after the Cold
War*. Cambridge University Press.

Locke, J. (1988). *Two treatises of government* (P. Laslett, Ed.). Cambridge University Press.
(Original work published 1689)

McCargo, D. (2020). Future forward: The rise and fall of a Thai political party. *Critical Asian
Studies*, 52(4), 605–618.

McCargo, D., & Alexander, S. T. (2019). Thailand's 2019 elections: A state of democratic
dictatorship? *Asia Policy*, 14(4).

- Ockey, J. (2020). Thailand in 2019: An election, a coronation, and two summits. *Asian Survey*, 60(1), 117–124.
- Raz, J. (1979). *The authority of law: Essays on law and morality*. Oxford University Press.
- Rousseau, J.-J. (2012). *The social contract* (C. Betts, Trans.). Oxford University Press. (Original work published 1762)
- Scharpf, F. W. (1999). *Governing in Europe: Effective and democratic?* Oxford University Press.
- Schedler, A. (2002). The menu of manipulation. *Journal of Democracy*, 13(2), 36–50.
- Weber, M. (1978). *Economy and society: An outline of interpretive sociology*. University of California Press.